

Preek over Matteüs 7,12, gehouden in de ochtenddienst van 16 november 2008. In deze dienst werd Melia de Gier bevestigd als straatpastor.

Thema: Jezus' Gulden Regel

Gemeente van Jezus Christus,

U kent vast wel de zogeheten 'Gulden Regel' van de mensheid, of zo u wilt van alle religies: 'Wat u niet wilt dat u geschiedt, doe dat ook een ander niet.' Twee weken geleden hield de bekende Karen Armstrong een lezing die De Volkskrant publiceerde, een hele pagina maar liefst. Ik doe haar geen recht vermoed ik, maar haar stelling was dat godsdienst vaak dient om een bepaald besef van identiteit te versterken, van een individu of van een groep. En dat gaat door alle godsdiensten heen, zo zegt zij. Volgens haar is dit 'een van de gebreken van het fundamentalisme, dat stevast in een diepe angst voor vernietiging wortelt. Echt elke fundamentalistische beweging die ik in het jodendom, het christendom en de islam heb bestudeerd, is ervan overtuigd dat de moderne, seculiere of liberale maatschappij haar weg wil vagen. Als mensen zich met hun rug tegen de muur gezet voelen, kunnen ze gewelddadig uithalen.' Dat is natuurlijk niet de bedoeling. Godsdiensten willen als regel los komen van het egoïsme, ook van het groepsegoïsme. En hoe gebeurt dat vaak? ... Door het gevoel van eigenwaarde te ondermijnen. Maar, zo zegt Armstrong, als je zo geobsedeerd wordt door je eigen doen en laten, of je de dingen wel goed doet, steeds weer let op je gebreken, dan raak je toch opgesloten in je eigen ego dat je juist wilde ontstijgen. Ik citeer: 'De grote wijzen zouden niets met zulke onzin hebben opgehad. Zij begrepen allemaal dat de veiligste manier om ons van egoïsme te ontdoen was om voortdurend mededogen aan te kweken. In ons mededogen leren wij met de ander mee te voelen, onszelf te onttronen als middelpunt van onze wereld en daar een ander te plaatsen. In de kern van alle grote religies vinden we dan ook het ideaal van mededogen. ... De dynamiek van het mededogen vindt haar klassieke uitdrukking in de Gulden Regel, die voor zover wij weten zo'n vijf eeuwen voor Christus werd verwoord door Confucius. Hij was een van de eerste mensen die glashelder maakte dat godsdienst niet te scheiden was van onbaatzuchtigheid. ... Wat was de rode draad die door al zijn leerstellingen liep? Welke van zijn lessen konden zijn volgelingen dag aan dag in praktijk brengen? 'Misschien de spreuk over shu ('wederkerigheid')', antwoordde Confucius. 'Doe nooit anderen aan wat je niet zou willen dat ze jou aan zouden doen.' En daarop gaat het verhaal van Karen Armstrong dan door, dat je deze Gulden Regel heel ver moet gaan toepassen, anders wordt de wereldgemeenschap niet opgebouwd.

Weet u wat mij opviel in haar verhaal? ... Ze citeert een paar keer uit de Bijbel. Een deel van de bekende woorden van Paulus over de liefde. Ze heeft het even over Jezus, die oproept om je vijanden lief te hebben, dat wil zeggen: behulpzaam en loyaal zijn en praktische steun bieden, zelfs aan de vreemdeling. En dat is mooi vind ik. Maar vervolgens doet ze niets met die woorden. En als het gaat over wat we inderdaad de Gulden Regel zijn gaan noemen, dan gaat het altijd over 'Wat u niet wilt dat u geschiedt, doe dat ook een ander niet.' De tekst voor deze dag wil ik graag met u lezen: Matteüs 7,12: 'Behandel anderen dus steeds zoals je zou willen dat ze jullie behandelen. Dat is het hart van de Wet en de Profeten.' Hoor je het verschil? ... De algemene regel, die wel de Gulden Regel wordt genoemd, zegt wat je niet moet doen, wat je moet nalaten, Jezus zegt wat je wel moet doen. De zogeheten Gulden Regel is passief, Jezus' woord is actief. De Gulden Regel is

in feite negatief, Jezus is positief. En let op: dat is bepaald niet hetzelfde als simpel, gemakkelijk, logisch. Zoals Jezus maar al te vaak uitermate tegendraads was in wat hij zei, in wat hij deed, hoe hij optrad, zo geldt dat ook in dat ene zinnetje. ‘Behandel anderen dus steeds zoals je zou willen dat ze jullie behandelen.’ Tussen haakjes: hij zegt erbij ‘Dat is het hart van de Wet en de Profeten’. Dat was de Bijbel in zijn tijd. Als er één geloof in principe een positiefgericht geloof is, het goede voorthebbend met anderen, juist ook anderen buiten het eigen volk en de eigen religie, dan wel het Joodse geloof. Wat voorbeelden daarvan hoorden we uit Leviticus 19. Dat de praktijk maar al te vaak anders was en is, dat is vast zo, maar dat ligt dan aan mensen en niet aan het geloof zelf. En zeg nou zelf: doen de volgelingen van Jezus het beter? Ik? Jij? U?

Hoe zou het komen dat de Gulden Regel wereldwijd bekend is? Hij wordt zelfs in allerlei vormen toegepast in bijvoorbeeld bedrijven of bij nationale en internationale afspraken, bijvoorbeeld over het milieu. Maar meestal dus in die bekende vorm: ‘wat u zelf niet wilt, doe dat een ander niet aan’. Waarom zou die wel bekend zijn en Jezus’ positiefgerichte woord veel minder? ... Ik denk omdat het veel moeilijker te realiseren is. Hij laat je veel meer dan de algemene regel zien dat je niet maar het kwade hebt na te laten, maar dat je juist het goede hebt te doen. Het is niet: wie goed doet, goed ontmoet. We weten wel beter. Zo werkt het leven niet. En zo hoort geloven ook niet te zijn, tenminste niet in de zin dat je goed doet om er zelf ook beter van te worden. Daarom komt het ook mooi uit, vind ik, dat juist vandaag, bij dit woord van Jezus, Melia de Gier bevestigd zal worden als straatpastor. Als mens voor andere mensen. Als iemand die hen goed wil doen. En je bent weliswaar al een heel stuk op weg in het straatpastoraat zonder officieel bevestigd te zijn. Toch is het mooi en goed om het ook meer officieel te maken, zodat je deze prachtige, mooie en moeilijke taak ook kunt doen als deel van een christelijke gemeenschap, namens en vanuit mensen die Jezus’ woorden serieus nemen, daarnaar willen leven. Het is goed voor jou, zo denken we, dat je als het ware een kader krijgt waarin je deze taak verricht. En het is ook goed voor ons als gemeente. We worden weer des te strikter, meer toegespitst, bepaald bij de roeping van de gemeente, de roep van Jezus aan ieder mens: ‘Behandel ieder mens zoals je zelf behandeld zou willen worden.’ Het heeft alles te maken met liefde, met je inleven in een ander, met je hart, je houding, je gesteldheid. En let op: ik zeg daarmee inderdaad dat ik Jezus’ oproep veel ‘mooier’ vindt dan de bekende Gulden Regel; ‘mooier’ en ook ‘beter’. Maar ook moeilijker, moeilijker je eigen te maken en uit te voeren. En met dat ik zeg dat ik Jezus’ woord ‘beter’ vind, zeg ik ook dat juist zijn woord geen legimitatie vormt om jezelf of jouw geloof te ‘verheffen’ boven een ander en wat hij of zij gelooft of niet gelooft. En dat kan een spanning zijn, zeker. Je eigen overtuiging hoeft je niet te verdoezelen of te relativiseren. Je kunt je afvragen of je dan nog wel overtuigd of gelovig bent. Het is de kunst om eigen overtuiging ‘hoog’ te houden, blij te blijven met, onder de indruk te blijven van Jezus Christus en tegelijk de ander in haar waarde te laten.

Wat Jezus zegt, dat hakt er in, absoluut. Want hij vraagt nogal wat van ons. Zoals iemand eens schreef: ‘Christenzijn is geen lolletje.’ En het is waar, heel waar. Het vergt veel. En de verleiding kan zijn om Jezus’ evangelische gebod een beetje ‘menselijk’ te maken, meer op de

menselijke maat toegesneden. En waar je dan uitkomt? ... Inderdaad, bij de Gulden Regel, bij de oproep om het kwade zeg maar na te laten. En dat is het dan. Uiteindelijk maakt dat de wereld niet anders, niet beter. Ten diepste heeft een ander daar maar bitter weinig aan. En ook jijzelf. Bovendien is het natuurlijk nog maar de vraag hoe het komt dat zoveel mensen wat wij dan noemen dak en thuisloos zijn. En zonder ook maar iets van hun eigen verantwoordelijkheid weg te poetsen, de vraag is ook aan ons als samenleving, aan ons als christenen, wat wij eraan doen om te voorkomen dat mensen buiten de boot vallen. Kwetsbare mensen, die die kwetsbaarheid misschien wel verbergen in stoerdoenerij (zoals wij die veelal verbergen in andere zaken, in het doen alsof het altijd best wel goed gaat bijvoorbeeld). Ook het nalaten van wat je niet wilt dat een ander jou aandoet, is kortom ook nog niet eens zo simpel, wil ik maar zeggen. Maar Jezus maakt het dus positief. Een echte volgeling van hem ben je alleen als je hem daadwerkelijk volgt, antwoord geeft op wie hij is, op wat hij zegt.

En er zijn er natuurlijk meer geweest in de geschiedenis die zulke dingen hebben gezegd. En weet je, daarbij word je toch vaak teruggeworpen op jezelf. Jij moet het doen. En dat gevoel kun je ook zo vaak bij Jezus' woorden hebben, ook bij zijn woord van deze ochtend. Ik moet er voor gaan, ik moet het doen. Maar wat volgens mij een kardinaal verschil is met anderen die soortgelijke ideeën hebben verkondigd, is hoe Jezus verder in het leven staat, wat hij ons verder geeft. Direct hiervoor spreekt hij die machtige belofte uit, dat wie ook maar iets vraagt aan God, dan je het goede zult krijgen van hem. Van hem, niet zomaar een god, een god in de hemel, maar: 'jullie Vader in de hemel'. Zo'n sterke, zo'n vertrouwelijke, zo'n onverbreekelijke, zo'n intieme band is er tussen God en mensen, tussen Jezus' Vader en Jezus' volgelingen. Wanneer je maar bidt, dan krijg je het goede; een omschrijving is dat van de Heilige Geest, van Gods nabijheid, Gods liefde, Gods vrede. En dat is de basis van wat hij daarna zegt, het woord dat ons aanraakt, aanspreekt. Daarom, vanwege de hemelse Vader, de liefde die Jezus zelf heeft voorgeleefd, is dit woord niet maar een verdiepingsslag die Jezus maakt ten opzichte van de algemene regel, de Gulden Regel. In feite staat hij er zelfs haaks op! Want het is een wereld van verschil of je alleen maar de ander niet lastigvalt, geen schade toebrengt of dat je je met haar vereenzelvigd, je inleeft, probeert in te leven in hem. En dan dus ook nog eens zonder te verwachten dat je iets terugkrijgt. Jezus haalt ons compleet uit al het intermenselijk gebeuren van: 'ik geef, omdat ik hoop of verwacht dat ik, ooit, iets terugkrijg.' Jezus wil bij zijn volgelingen dat je goed doet, goed bent voor de ander helemaal om niet. Dan trouwens laat je merken dat je werkelijk vrij bent. Vrij van jezelf, vrij van de muurtjes die je bouwt om jezelf, om je eigen hart, om je eigen kwetsbaarheid.

Met zijn radicale woord –want dat is het en dat blijft het nodigt Jezus je in feite uit om hem te volgen. Want zó heeft hij geleefd. Zó is hij zijn weg gegaan. God heeft zich in Jezus totaal geïdentificeerd met ons mensen. Jezus ging zijn weg, de weg van het met anderen omgaan zoals hij wilde dat ze met hem zouden omgaan. Dat wil zeggen: oprecht, liefdevol. Dat is niet hetzelfde als met fluwelen handschoenen. Maar wel degelijk: met liefde, met goddelijke liefde, vol bewogenheid, zonder aanzien des persoons.

Zo'n houding vraagt en geeft veel. Het vraagt van je dat je steeds weer echt openstelt, opent voor de ander, wie hij ook maar is. Wat kan hij van mij verwachten? Hoe kan ik hem goed doen. Wel, wat zou jij in die situatie willen? En dat weet je het vaak al wel. Op z'n minst serieus worden genomen. Worden aangezien als mens boven alles. Niet 'een geval', of een bepaald type of weet ik wat. Maar: mens, mens Gods, kind van de Vader. En precies dat geeft die houding ook: steeds weer de bevestiging dat je niets hoeft, dat je Vader je kent, en je stimuleert, verrijkt juist door contacten met anderen.

Dit is het hart van de Wet en de Profeten. Dit is de Bijbel, zegt Jezus daarmee. Dit is het Evangelie. Dit is God, je Vader. Dit is geloven. Dit is heilzaam. Voor 'ontvanger'. Voor 'gever'. Dit is de Wet en de Profeten. Anderen behandelen, zoals je zelf behandeld zou willen worden. Dat is het gevolg van Gods Vaderhart in ons. De wet die God in onze harten legt. Gods hart verandert onze omgang met mensen. Als dat niet zo is, dan hebben we ons heel wat af te vragen. Laat dan dit woord van uw Heiland een schok teweeg brengen. Wie achter Jezus aangaat, die proeft dat in elke situatie Gods hart je dringt om je af te vragen: wat zou ik nu willen dat mij gedaan werd? En zo wil ik dan ook doen. Vrijblijvend. Om niet. En juist daarin beeld van Vader, beeld van de Zoon, geleid door de Geest. Moge wij allen, en zeker jij Melia, zo menszijn, zo leven.

Amen